

REPORT

Strukturální přeměna uhelných regionů – zkušenosti z České republiky, Slovenska, Německa a z Evropské unie

Středa 3. dubna 2019, 16:00-18:00
Evropský dům, Jungmannova 24, Praha

- **Ve středu 3. dubna 2019 proběhla v Evropském domě v Praze diskuze u kulatého stolu na téma strukturální přeměny evropských uhelných regionů. O své zkušenosti se zde podělili zástupci z České republiky (Gabriela Nekolová, národní manažerka programu RE:START), Slovenska (Ladislav Šimko, Úřad vlády SR) a Německa (Katja Müller, Zukunftswerkstatt Lausitz), spolu se zástupcem Evropské komise (Andreas von Busch, generální ředitelství pro regionální rozvoj). Diskuzi moderovala Anna Kárníková z Centra pro dopravu a energetiku a diskutovat přišlo přes třicet zástupců odborné veřejnosti. Kulatý stůl pořádala česká pobočka Friedrich-Ebert-Stiftung ve spolupráci s Institutem pro evropskou politiku EUROPEUM a Centrem pro dopravu a energetiku.**

Hlavním tématem diskuze byla efektivní **pomoc regionům, které v minulosti vystavěly své hospodářství na těžbě uhlí** a nyní se v nepoměrně velké míře potýkají s jejími dopady – ekologickými, sociálními, ekonomickými. Stejně tak na ně v následujících letech nepoměrně silně dopadne útlum těžby této nerostné suroviny, který bude z hlediska postupující klimatické změny nevyhnutelný. Hovoří se proto o strukturálně postižených regionech, kde je potřeba koordinované práce pro jejich rozvoj a včasná příprava na odchod od uhlí. Diskuze se soustředila také na roli Evropské unie v usnadnění přechodu uhelných krajů na nízkouhlíkové hospodářství, zejména skrze relativně novou **Platformu pro uhelné regiony v transformaci**, které jsou uhelné kraje v Čechách a na Slovensku také členy.

Andreas von Busch začal poměrně netradičním tvrzením, že "odchod od uhlí je především levný". Kombinace snížení zátěže pro životní prostředí a zdravotnictví spolu s rozvojem nových odvětví jako například obnovitelné zdroje energie totiž přinese do státní kasy více prostředků, než setrvávající těžba uhlí a všechny externality a dotace, které s ní souvisí. Celkově odhaduje, že **v celé Evropské unii je v uhelném průmyslu a navazujících odvětvích zaměstnáno 85 000 lidí**, přičemž v České republice se jedná o přibližně 18 000 pracovních míst, která mohou být postižena transformací. Podle von Busche je současný vývoj v Evropě nejvíce ovlivňován dvěma tématy, kterými jsou **spravedlnost a klimatická změna**. V odchodu od těžby uhlí spatřuje propojení obou témat. Je proto nutné v uhelných regionech

dodržet zásady spravedlivé transformace a vytvářet nová pracovní místa nezávislá na uhelném průmyslu již nyní.

Gabriela Nekolová poté představila český vládní program RE:START, který se zaměřuje na strukturální obnovu Ústeckého, Karlovarského a Moravskoslezského kraje. Letos program vstupuje do své druhé fáze a **aktivita se přesouvá od tvorby strategie k její implementaci.**

Důraz je nyní na realizaci projektů a čerpání prostředků, kterých do tří strukturálně postižených krajů půjde celkem kolem 6 mld. Kč. Do budoucna by tyto tři české kraje potřebovaly, aby v rámci evropských operačních programů byly vypisovány výzvy specificky pro regiony, nikoliv pro Českou republiku jako takovou. Tím by se podle Nekolové zvýšilo využívání evropských prostředků na rozvoj těchto krajů, které doposud měly s čerpáním evropských dotací problémy. Dále pak **je zásadní zapojit do transformace i podnikatelský sektor**, zejména malé a střední podniky, které v budoucnu můžou svými pracovními nabídkami nahradit velké uhelné koncerny.

Následoval **Ladislav Šimko**, který představil situaci ve slovenském Hornonitranském regionu, kde se hlubině těží hnědé uhlí. Na rozdíl od České republiky je **slovenská těžba uhlí koncentrovaná pouze na jeden poměrně malý region** a nedosahuje ani takové míry zaměstnanosti, jako v ČR (na Slovensku je přímo v hornictví zaměstnáno 2 500 lidí, i s přidruženými odvětvími se pak jedná maximálně 9 000 pracovních míst). Ani v energetickém mixu Slovenska nehraje uhlí tak silnou roli jako v ČR. Slovensko je navíc napřed v otázce řízeného útlumu těžby – tamní vláda oznámila, že **v roce 2023 ukončí poskytování státních dotací na těžbu hnědé uhlí.** Po vzoru České republiky se letos slovenská vláda chystá přijmout Akční plán, podle kterého má probíhat transformace na bezuhelnou ekonomiku. Největší výzvou bude najít nový motor pro region, který byl doteď poháněn hlavně těžbou. Ekonomika

je ale na Horní Nitře poměrně diversifikovaná a jako nový zdroj pracovních míst i energie by mohl posloužit například geotermální potenciál, který region má. Největším problémem je **velký podíl práce s nízkou přidanou hodnotou, špatná infrastruktura a odliv obyvatelstva z regionu.** Vláda se proto chce zaměřit na nové technologie a cirkulární ekonomiku, čímž by se mohla atraktivita regionu zvýšit.

Poslední řečnicí byla **Katja Müller**, která představila práci německé společnosti Zukunftswerkstatt Lausitz se sídlem v Lužicích, kterým podobně jako výše zmíněným českým a slovenským regiony po mnoho let dominovala těžba hnědé uhlí. **V uhelném průmyslu je zde zaměstnáno asi 8 500 lidí** a od roku 2015 dochází k útlumu těžby, která skončí nejpozději do roku 2038. Hlavním cílem společnosti je zapojit co nejvíce místních obyvatel do plánování a rozhodování o budoucnosti jejich regionu; **cílí na zapojení 75 % obyvatelstva** Lužic do tohoto dialogu. Ke komunikaci s obyvateli dochází například v nákupních centrech či na trzích, aby se do procesu zapojilo co nejvíce lidí ve svém běžném životě. Díky participaci se zvýší zájem místních o svůj region a pomáhá se tak předcházet jejich hromadnému odchodu.

Následovala diskuze s přizvanými hosty. Položené otázky se týkaly například nutnosti co nejdříve začít odstavovat uhelné elektrárny ve světle nejnovější vědecké zprávy IPCC, či reformy využívání výnosů z emisních povolenek. Diskuze padla i na důležitost změny image uhelných krajů například na kraje jezer, což pomůže v rozvoji turismu, který pak může nabídnout alternativní pracovní místa po útlum těžby. Kulatý stůl byl zakončen živou diskuzí o možnostech, jak zlepšit zapojování občanů do plánovacích a rozhodovacích procesů v ČR a na Slovensku, na němž se všichni přítomní shodli, že je potřeba.

Supported by:

based on a decision of the German Bundestag

